

L. M. Mäe
ammos
Neerum

Diplomitöö 473520

E. V.

matr. nr. 15805

**TARTU ÜLISKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOLA**

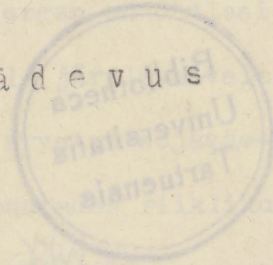
6. mail 1942

219
TARTU

*Ühikud võetud nõudete
ja tööil arvustatud diploma
14. I. 42*
Maar

M a a o m a v a l i t s u s e

p ä d e v u s

Diplomitöö

A. A.

7563

Tartu 1942

*Lõpetanud 3. juunil 1942. a.
õigusteaduskonnas.*

E e s s õ n a.

Eesti Vabariigi Ps sätete kohaselt kuulub maaomavalitsuse mõistesse ka m a a k o n n a o m a v a l i t s u s kui teise astme kohalik omavalitsus. Arvestades aga, et maakonnaomavalitsus kaotas 1938.a. tsentralistlikus suunas teostunud reformi tõttu oma puhtomavalitsusliku iseloomu - tema kõrgeim täidesaatev organ on ühtlasi ka keskvalitsuse esindajaks maakonnas, kelle järelevalvele alluvad kõik ametiasutised maakonnas välja arvatud sõjaväe-, kohtu- ja maksuasutised /vt. Ms §72/ - muutudes riikliku kohahalduse ja kohaliku omavalitsuse segaasutiseks, et maakonnaomavalitsuse ja vallaomavalitsuse toimimiskonnad on äärmiselt sarnased - erinevused on tingitud ainult territooriumi suuruse ja majandusliku kandejõu erisusest /võrdle Vs §10 ja Ms §8 sätteid/, et praegu kehtiva erakorralise olukorra tõttu, kus aluseks võttes kehtivate omavalitsusseaduste sätteid /Vs §204 ja Ms §228/, on kõik omavalitsuse normaalsed organid asendatud riiklike komissaridega /vaata infra lk.57/.

on dōgmaatilises osas jätetud täies ulatuses käsitlemata maa-
kōnnaomavalitsuse organisatsioon ja pädevus.

Vallaomavalitsuse organisatsioon ja pädevus, samuti järe-
levalve /vaata infra §4 ja 5/ on käsitletud Vs järgi nii nagu
see kehtis kuni 21.juunini 1940.a. Kaasajal, s.o. alates
15.sept. 1941.a. kehtiv kord on eraldi käsitletud käesoleva
töö §6.

2. Eesti omavalitsuste konstitutsioonilised print- siibid	18
§3. Vallaomavalitsusele määratud /toimiskond/ . . .	21
§4. Vallaomavalitsuse organisatsioon ja pädevus. . .	28
Autor.	
I Vallavolikogu	28
II Vallavalitsus.	37
III Nõuvaldkomitee	55
§5. Vallaomavalitsuste järelevalve.	56
§6. Vallaomavalitsuse pädevus peale Eesti Omavalitsuse rajamist.	59
LOMUTUS- JA KÄRDMISE KÄRDMISE	64

§1. Omavalitsuse mõiste.

Riigivõimu kolmeks materjalseks funktsiooniks on seadusandlus, õiguskorraldus ja haldus. Nendest seadusandlus loob oma seadustega abstraktseid õigusnorme, kuna õiguskorraldus otsustab, mis on teataval vaidlusjuhtudel seadusekohaselt õige^{1/}. Kuid see ei ole veel kogu riiklik tegevus. Seadus tuleb teostada, õiguskorraldusotsus tuleb täita ja peale selle on riigil täita veel terve rida ülesandeid nagu kodanike ja riigipiiride kaitse välisvaenlase vastu, avaliku korra ja julgeoleku säilitamine siseriigis, teede ja sildade ehitamine, teenistujuhiste andmine, igasugu ostu-, müügi- ja rendilepingute

^{1/} Vt. F. Fleiner, Institutionen des Deutschen Verwaltungsrechts, Zürich, 1939, lk. 4. - G. Jellinek, Allgemeine Staatslehre, Berlin, 1922, lk. 610 jj.

sõlmimine jne. Kogu see tegevus, mida võrdriik teostab väljaspool seadusandlust ja õiguskorraldustkonuse haldus^{2/}. Riigiõigusest teame, et riigi materijaalsete funktsioonide teostamine on jaotatud isekeskis relatiivselt sõltumatute riigorganite vahel selliselt, et suurem osa ühe materjaalse funktsiooni teostamisest kuulub ühe organi pädevusse, s.o. funktsioonide jaotusele vastab organite tööjaotus. Sellest tuleneb funktsioonide jaotus formaalsel alusel, s.o. formaalsest küljest jagunevad riigi tegevusavaldused, vastavalt organite tegevusele, seadusandluse-, õiguskorralduse- ja haldusaktideks formaalses mõttes^{3/}.

Et riik haldusfunktsiooni teostamisel tegutseb nii normatiivselt kui ka normivabalt^{4/},

^{2/} Vt. F. Fleiner, op. cit., lk. 4. - G. Jellinek, op. cit., lk. 610.

siis vaadeldakse õiguslikust seisukohast haldust vaid niivõrd, kui võrd teda teostatakse n o r m a t i i v s e l t, s.o. kui võrd haldusorganid oma pädevuse ja tegutsemise kohustuse õiguskorrast ammutavad ja oma ülesannete teostamisel õiguskorras vahendeid kasutavad ^{5/}. Haldus- ülesannete teostamiseks on riigil kasutada kõik e r a õ i - g u s l i k u d v a h e n d i d, millised seaduse kohaselt kodanikele nende sihtide saavutamiseks kuuluvad, k u i d suurema osa haldustehinuid sooritab riik siiski s u n d - v õ i m u a b i l, milline kaasajal on omane ainult riigile ^{6/}, kuid mida riik võib siirata ka avalikku haldust teostavatele koondistele.

Riigi t i d e a a l k u j u k s o n t s e n t r a l i -

3/Vt. G. J e l l i n e k, op. cit., lk. 613.

4/Vt. A.-T. K l i i m a n n, Õiguskord, Tartu, 1939, lk. 204 jj.

5/Vt. F. F l e i n e r, op. cit., lk. 5.

6/ Ib., lk. 5.

see riitud riik, s.o. riik kus kogu riiklik tegevus lähtub ühest keskusest, kuid see polnud teostatav ei Kreeka linnriikides ega ka absolutismi ajastul ^{7/}. Praegusaja suurriike on võimata ainuüksi keskasutiste kaudu hallata - kohalikele kohtu- ja haldusasutistele tuleb paratamatult teatud otsustamisvõime siirata. Seda seisukohta kaitseb õpetus detsentraliseeritud riigist, s.o. õpetus riigist kus riiklikud seigad enam või vähem iseseisval moel kohalikult piiratud pädevusega riigiorganite või koondiste poolt sooritatakse ^{8/}. Tegelikult, nii poliitiliselt kui ka õiguslikult, on sel juhtumil tegemist ainult detsentralisatsiooni mahuga ja ulatuse küsimusega, mis võib tingitud olla mitmesugustest ajaloolistest ja poliitilistest suhetest ^{9/}.

Kaasajal on üldiselt läbilõõnud poliitiline nõue, et halduse detsentralisatsioon teos-

7/ Vt. G. Jellinek, op. cit., lk.626.

8/ Ib., lk. 627.

9/ Ib.

tatakse omahalduse näol, s.o. et kohaliku avaliku halduse teostamine usaldatakse riigi poolt sundvõimuga varustatud koondistele, kes seda siis teostavad organite läbi, millised koondused ise korrapäraselt loovad^{10/}. Sellise asjaajamise korra juures muutuvad haldamisest huvitatud, kas koondise organi valijaina või organi valitud liikmeina kaudselt või otseselt koonduse poolt teostatava haldamise osalisteks ja see õigustabki rääkida omahaldusest^{11/}, sest mitte riik ei halda, vaid avalikust haldusest otseselt huvitatud isikud ise teostavad haldust. Seega oleks omahalduse juriidiline tähendus see, mis ilmneb ka juba sõna keelelisest tähendusest, et ta on selline haldamise meetod mis hallatavad teeb haldajateks. Ta moodustab vastandi hallatavusele - kodanik kes on riigihalduse puhul haldamise objekt, muutub omahalduse puhul haldajaks subjektiks.

^{10/} Ib. lk. 627, 628. - F. F leiner, op. cit., lk. 100.

^{11/} Vt. G. J elline k, op. cit., lk. 638. - F. F leiner, op. cit., lk. 100

Omahaldus on eriline haldusõiguslik orga-
nisaatsoonivorm. Ta on ülikaim vahend avaliku hal-
duse detsentraliseerimiseks^{12/}. Riik varustab omahalduskoon-
dised nendele pandud ülesannete teostamiseks vajaliku sundvõi-
muga, sest avalikku haldust saab teostada ainult samade vahen-
ditega milliseid kasutab riikki. Omahalduskoondis teostab siis
haldustoiminguid omal vastutusel ja kulul. Sel teel rakendab
riik omahalduskoondised otseselt oma teenistusse, ja võib
teatud haldusaladel piirduda ainult seadusandlusega, siirates
seaduste teostamise iseseisvatele koondistele^{13/}.

Omahalduskoondised on rajatud ka t e r r i t o r i a a l -
s e l või p e r s o n a a l s e l põhimõttel - olenedes
sellest, kas tema liikmeskonna moodustavad k i n d l a l
m a a l a l elunevad või olenematult elukohast ainult
teatud tunnusega, näit. teatud huvialasse kuuluvus, varusta-
tud isikud. Ülekaalus kaasajal on territoriaalsel põhimõttel
rajatud omahalduskoondised. Luues erisuguse territoriaalse

^{12/}Vt. F. F l e i n e r, op. cit., lk.101.

^{13/}Ib. - G. J e l l i n e k, op. cit., lk.645.

ulatusega ja pädevusega koondisi ja varustades neid isekeskis teatud astendusega ja järelevalve õigusega tekib omahalduste hierarhia. Selliste omahalduskoondistena esinevad esmajoones kogukond, ringkond jne, meil vald, linn ja maakond.^{14/} Mis puutub omahalduskoondiste juriidilisse vormi, siis sobib selleks kõige enam korporatsioon, milline vorm ka kõige levinum on, kuid esinevad ka asutised, eriti sotsiaalkindlustuse alal^{15/}

Avaliku halduse üldorganisatsioonis iseloomustavad omahalduskoondisi kaks tunnust:

- 1/ nende toimimiskond ja
- 2/ nende allumus riigi järelevalvele^{16/}.

I Toimimiskond on igale omahalduskoondisele kas:

- a/ ajaloolise arengu läbi kujunenud, mida siis riik kui teatud kindlat mõistet arvestab, või
- b/ riigi poolt omahalduskoondist rajavas seaduses määratud^{17/}.

^{14/} Vt. G. J e l l i n e k, op. cit. lk.643 - Eesti Vabariigi Põhiseadus, RT 1937, 71, 590, §122.

Selle toimimiskonnaga on piiratud omahalduskoondise organisatsioon, kuna tema õigusliku võimu pii r i k s on tema pädevuse piir^{18/}. Omahalduskoondise pädevuspiiride laienemine võib sündida sel teel, et seaduses juba alguses ettemääratakse, et omahalduskoondis oma o b l i g a t o o r s e t e ülesannete kõrval ka teatud f a k u l t a t i i v s e i d võib täita. Kui ta aga neid kord täitma hakkab, siis peab ta neid samaselt täitma kui omi o b l i g a t o o r s e i d k i.^{19/} Need toimingud, mida omahalduskoondis teostab ajaloolises arengus kujunenud või teda rajavas seaduses määratud ulatuses, moodustavad omahalduskoondise i s e s e i s v a t o i m i m i s k o n n a^{20/}. Kuid riik on pädev oma-

15/ Vt. F. Fleiner, op. cit., lk.105. - A.-T. 646.
K l i i m a n n, op. cit., lk. 102 jj.

16/ Vt. F. Fleiner, op. cit., lk.108 jj. - G. J e l l i n e k, op. cit. lk. 645 ja 646.

17/ Vt. F. Fleiner, op. cit., lk.108.

18/ Ib.

19/ Ib.

20/ Ib., lk. 112.

halduskoondistele ka riiklikke ülesandeid siirma - omahalduskoondise pädevuspiire laiendades - milliseid omahalduskoondis siis teostab riigi ülesandel ja huvides. Need ülesanded moodustavad omahalduskoondise siirdud toimimiskonnana^{21/}. Ka neid ülesandeid teostab omahalduskoondis oma ametnike läbi kes nende ülesannete teostamisel jäävad ikka endiselt omahaldusametnikeks ja alluvad ainult koondise kõrgematele organitele. Seadusandlus võib aga selle põhimõtte murda - allutades siirdud toimimiskonna ülesannete teostamise piires omahaldusametnikud otse riigiasutistele, s.o. muutes neid vahendlikeks riigiametnikeks^{22/}. Selline siire vajad alati seaduslikku alust.

^{21/} Ib., lk. 113. - G. J e l l i n e k, op. cit. lk. 646:
"Dadurch kann der Wirkungskreis der Gemeinde geschieden werden in einen selbständigen und einen aufgetragenen ... Im selbständigen Wirkungskreis übt die Gemeinde ihr Recht aus, im aufgetragenen ist sie Staatsorgan."

^{22/} Vt. F. F l e i n e r, op. cit., lk. 115

Oma halduse pädevus ei hõlma õigust halduse korraldamiseks anda üldakte, s.o. autonoomiast ^{23/} mis tähendab omahalduskoondise pädevust anda /nii materjaalses kui ka vormaalses mõttes halduse üldakte ^{24/}. Autonoomia õigus peab igal juhul olema mainitud seaduses, eriti selle tõttu, et ta kehtib ka omahalduskoondise mitteliikmete kohta ^{25/}.

II. Omahalduskoondis seisab riigi järele

vallal. Riik valvab:

- 1/ et nad oma toimimiskonda /nii siiratud kui iseseisvat/ ei ületaks;
- 2/ et nad omi ülesandeid täidaksid ja

^{23/} Vt. A.-T. Kl i i m a n n, op. cit., lk. 104 jj. - F. F l e i n e r, op. cit., lk. 115: "Die Kompetenz zur Selbstverwaltung schließt nicht" von Rechts wegen die Zuständigkeit zur Selbstgesetzgebung, zur Autonomie über alle zur Selbstverwaltung gehörenden Angelegenheiten in sich."

^{24/} Vt. A.-T. Kl i i m a n n, Administratiivakti teooria, Tartu, 1932, lk. 165/166.

^{25/} Vt. F. F l e i n e r, op. cit., lk. 115.

3/ et nad majanduslikult ka suutelised oleksid omi ülesandeid täitma ^{26/}.

Järelevalve ulatus ja kord on igas riigis erinevalt korraldatud, ^{27/} kuid üldiselt kehtivad järgmised reeglid:

- a/ pädevad riigiasutised peavad järelevalvet teostama *ex officio*, mitte alles kaebuste põhjal;
- b/ järelevalvet tuleb teostada vastavalt õigusnormides avaldatud sätetele;
- c/ igal juhul teostavad riigiasutised õiguspärasuse kontrolli, kuid juhisepäraselt on nad õigustatud teostama ka otsustarbekohasuse kontrolli;
- d/ riigiasutised on järelevalveõiguse alusel pädevad hankima andmeid omahalduskoondise tegevuse üle ^{28/}.

Järelevalve teostamiseks kasutab riik nii *repressiivseid* kui ka *preventiivseid* vahendeid.

^{26/} Ib., lk.116.

^{27/} Vt. G. J e l l i n e k, op. cit., lk.646.

^{28/} Vt. F. F l e i n e r, op. cit., lk.116/117.

deid. Kaasajal on enamlevinenumad esimesed ^{29/}. R e p r e s -
s i i v s e t e vahendite hulka kuuluvad:

- 1/ õigus seistada omahalduskoondise seadusvastaseid akte, sundides seega omahaldusorganeid neid tagasi võtma või tühistama;
- 2/ s u n d e t a t e e r i m i s e õigus, mis seisneb selles, et järelevalve asutis kirjutab sundkorras omahalduskoondise eelarvesse selle poolt ärajäetud ülesande teostamiseks vajaliku summa, sundides selliselt omahalduskoondist ülesande täitmisele;
- 3/ õigus riikliku järelevalve korras omahalduskoondise organi saamatuid liikmeid tagandada;
- 4/ õigus omahalduskoondise normaalse tegevust seistada ja neid riiklike komissaridega asendada;
- 5/ õigus seadusvastaselt tegutsenuid omahalduskoondise organeid distsiplinaarkorras karistada ^{30/}.

29/ Ib.

30/ Ib., lk. 117/118. - Vs, RT.1937, 32, 310, § 201 - 205. - D i s t s i p l i n a a r s e a d u s t i k, RT 1934, 81; 1935, 76, 649, § 30.

Preventiivsed vahendid, mis loovad omahalduskoondise üle teatud suunalise riikliku eestkoste, on järgmised:

- 1/ õigus kinnitada omahalduskoondise otsusi, millise kinnituseteta otsused üldse ei jõustu;
- 2/ õigus kinnitada omahalduskoondise kõrgemate organite valimisi;
- 3/ õigus kinnitada omahalduskoondise poolt antud määrusi;
- 4/ õigus otseselt nimetada omahalduskoondise ametnikke, kes sellele nimetamisele vaatamata jäävad ikkagi ainult omahalduskoondise ametnikeks. ^{31/}

^{31/} Vt. F. Fleiner, op. cit., lk. 118/119. -
Vs. op. cit., § 54, 55, 83.

lised ja valijad, hääletamisel^{3/}. Ühtlasi määratakse, et § 2. Eesti omahalduste konstitutsioonilised liituse hääleõiguslik printsiibid. n i k u d^{4/} - see-

ga eristatakse juba Ps omavalitsuse ka Eesti Vabariigi Põhiseadus tunneb k o g u k o n d - kodanikke ja elanikke. l i k k u o m a h a l d u s t. Siin kannab ta legalterminoloogia järgi nimetust "k o h a l i k o m a v a l i t s u s"^{1/}

Ps sätete kohaselt on kohaliku omavalitsuse loomine o b l i g a t o o r n e, sest „Kohaliku valitsemisala korraldamine ... toimub seaduse alusel kohalikkude omavalitsuste kaudu”^{2/}. Sellega ei ole aga veel öeldud, et nende pädevusse kuulub kogu kohaliku valitsemisala korraldamine, sest sõnadega „toimub seaduse alusel” väljendatakse, et nende pädevus säti-
" Et "kohalikud omavalitsused" on mõeldud tõeliste omavalit-
takse lähemalt eriseadustega.

Edasi määrab Ps, et kohaliku omavalitsuse kõrgemaks korraldavaks organiks peab tingimata olema e s i n d u s k o g u,

kes valitakse ü l d i s e l, o t s e s e l, ü h e t a o -
Vt. Ps, op. cit., §122.

1/ Et Eesti Vabariigi Ps, op. cit, ja teistes seadustes esineb ainult termin "kohalik omavalitsus" ja "omavalitsus", siis tarvitan ma edaspidi termini "kogukondlik omahaldus" asemel "kohalik omavalitsus" ja "omahaldus" asemel "omavalitsus". Samast on tingitud ka töö pealkirjas sõna "omavalitsus".

lisel ja salajasel hääletamisel^{3/}. Ühtlasi määratakse, et valijateks on kohaliku omavalitsuse hääleõiguslikud kodanikud^{4/} - seega eristatakse juba Ps omavalitsuse kodanikke ja elanikke.

Ps tunneb veel obligatoorseid superordineeritud „teise astme omavalitsusi“, millede organisatsioon peab samuti sisaldama „esinduskogu“, kuid nende lähem organisatsioon ja pädevus on jäetud seadusandluse otsustada^{5/}. Et Ps loob kaheastmelise omavalitsuste struktuuri, siis näeb ta ka ette omavalitsuste liitude ja ühisasutiste loomise võimaluse.^{6/}

Et „kohalikud omavalitsused“ on mõeldud tõeliste omavalitsustena, seda näitab deklaratiivlause „... on õigus oma piirkonna kohta seaduse alusel ja piires anda määrusi“^{7/}.

2/ Vt. Ps, op. cit., §122.

3/ Ib., § 123 lg.1.

4/ Ib., § 123 lg.1. - Vs, op. cit., §7.

5/ Vt. Ps, op. cit. § 123 lg. 2.

"Praeter legem" määrusandlusõigus on tõelise omavalitsuse olemuslikuks tunnuseks. Volitusena ei saa seda sätet võtta seepärast, et sõnadega "seaduse alusel ja piires" on selgelt väljendatud, et määrusandluse pädevusnormid määratakse vastavas eriseaduses^{8/}. Samuti on Ps säte, et kohalikud omavalitsused on õigustatud oma ülesannete täitmiseks seaduse alusel võtta makse ja peale panna koormisi^{9/}.

Toodud sätetes on antud ainult üksikud pidepunktid kohaliku omavalitsuse korraldamiseks, seepärast on arusaadav Ps säte: " ... lähem korraldus ja järelevalve nende üle määratakse seadusega"^{10/}.

Ps sätete alusel on koostatud kogu meie kohaliku omavalitsuse normistik, s.o. Vallaseadus, Maakonnaseadus ja Linnaseadus.

6/ Ib., §123 lg. 2.

7/ Ib., §124 lg. 1.

8/ Vt. supra, lk. 14. - A.-T. K l i i m a n n, Administratiivakti teooria, op.cit., lk. 179/180.

9/ Vt. Ps, op.cit., § 124 lg.2.

10/ Vt. Vs, op. cit., ja RT 1938, 43, 404, 405.

3/ teostada koolikohustuse järelevalvet 5/;

4/ osavõtta ko § 3. Vallaomavalitsuse ülesanded 6/;
/toimimiskond/.

5/ hoolitseda rahvarasvatukogude ja muude hariduslike ja

Vs kohaselt on vald m a a k o n n a h a l d u s l i k
a l a j a o t i s ^{1/} - seega on vald vastavalt Ps sätetele ^{2/}
esimese astme m a a o m a v a l i t s u s või legaaltermino-
loogia kohaselt k o h a l i k o m a v a l i t s u s .

Tema ülesanded /toimimiskond/ on toodud Vs ja teistes seadus-
tes. Nendest selgema ülevaate saamiseks süstematiseerime
nad vastavalt üldtuntud haldusaladele järgnevalt:

I Kultuurhaldus

1/ hoolitseda õppe- ja kasvatusasutiste avamise, koolimajade
ehitamise eest ^{3/};

2/ hoolitseda õppe- ja kasvatusasutiste maaga ja õppevahendi-
tega varustamise eest ^{4/};

1/ Vt. Vs, op. cit., §1. - Avalikkude algkoolide seadus

2/ Vt. supra § 2.

3/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.6. - Avalikkude algkoolide
seadus SK VI 1938, 1, 3, §19. - Koolimajade Ehituslaenu Fondi
seadus, SK VI 1938, 1, 16 § 3.

- 3/ teostada koolikohustuse järelevalvet 5/;
- 4/ osa võtta koolide hooldamisest ja ülalpidamisest 6/;
- 5/ hoolitseda rahvaraamatukogude ja muude haridusliikude ja kultuuriliste asutiste ellukutsumise eest 7/;
- 6/ hoolitseda rahva kõlblise taseme tõstmise eest 8/.

II Sotsiaalhaldus.

- 1/ teostada töövahendust 9/;
- 2/ korraldada elanikele juriidilist abi / eriti tööliste ja tööandjate vahelkordades 10/;
- 3/ korraldada hoolekannet 11/;
- 4/ hoolitseda rahvatervishoiu ja arstiabi andmise eest 12/.

4/ Vt. Vs, op. cit., § 10 p.6. - Avalikkude algkoolide seadus, op. cit., § 31,32. - Omavalitsuste ja üldkasulikkude organisatsioonide maaga varustamise seadus, SK XI 1939, 3, 12, §1.

5/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.6. - Avalikkude algkoolide seadus, op. cit., §12.

6/ Vt. Vs, op. cit. §10 p.6. - Avalikkude algkoolide seadus op. cit., §80.

7/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.6. - Avalikkude raamatukogude seadus, SK VI 1938, 1, 18, § 3. - Rahvamajade seadus, SK VI, 1938, 1, 19, § 2.

III Majandushaldus.

- 1/ hoolitseda põllumajanduse, kaubanduse ja tööstuse arendamise eest ^{13/};
- 2/ korraldada põldude, metsade ja aedade kaitset kahjurite vastu ^{14/};
- 3/ võtta tarvitusele abinõusid maakuivanduse ning -niisutuse ja metsakasvatuse arendamiseks ^{15/};

8/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.8.

9/ Vt. Vs., op.cit., §10 p.3.

10/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.13.

11/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.9. - Hoolekandeseadus, RT 1925, 120/121, 80 ect., §19.

12/ Vt. Vs., op. cit., §10 p.7. - Seadus kaitserõugete panemise kohta ja lisamäärused kaitserõugete panemise seaduse tebeliku läbiviimise kohta, RT 1919, 25, 61; 1924, 130, 72, § 10.

13/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.11.

14/ Vt. Vs, op. cit., §10 p. 12.

15/ Vt. Vs, op. cit., §10 p. 12.

- 4/ võtta osa loomataudide vastu võitlemisest^{16/} ;
- 5/ hoolitseda varade õnnetuste vastu kindlustamise edendamise eest^{17/} .

IV Finantshaldus. late heakorraldus^{18/} ;

- 1/ hallata vallaomavalitsuse varasid^{18/} ;
- 2/ hallata vallaomavalitsuse heaks ettenähtud makse ja koor-
misi^{19/} .

V Heakorraldus. olu- ja hooldus

- 1/ hoolitseda elanike toitlustamise ja korteriolude eest^{20/} ;
- 2/ korraldada elanike varustamist kütteainetega^{21/} ;
- 3/ korraldada tule- ja looduslike õnnetuste vastu võitlemist^{22/} ;

16/ Vt. Vs, op. cit., §10 p. 10. - Loomataudide vastu võitle-
mise seadus, RT 1923, 60,73, §3.

17/ Vt. Vs, op. cit., § 10 p. 5.

18/ Ib., §10 p. 2 ja §11.

19/ Ib. §10 p. 1 ja §13 - Koerte registreerimise ja
maksustamise seadus, RT 1934, 51, 429; 1934,85 704, § 2. -
Maalasuivate kinnisvarade maksu seadus, RT 1933,53,420 ect. -

20/ Vt. Vs, op. cit., §10 p. 3. - Ravitsuskontode seadus
RT 1937, 2, 19; 1937, 31, 258.

- 4/ Korraldada ja arendada kohalikke teid ^{23/};
- 5/ aidata kaasa posti, telegraafi ja telefoni korraldamisele vallas ^{24/};
- 6/ hoolitseda alevike ja asulate heakorra eest ^{25/};
- 7/ hoolitseda suvitus- ja ravitsuskohtade tervishoiu ja heakorra eest ^{26/};
- 8/ asutada ja hallata avalikke matmispaiku ^{27/}.

VI Korra ja julgeoleku haldus

- 1/ hoolitseda avaliku korra ja julgeoleku eest ^{28/};
- 2/ ehitada ja korraspidada ruume vahialuste ajutiseks kinnipidamiseks ^{29/};

-
- 21/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.3. -
 - 22/ Ib., §10 p.5 - Tuletõrje seadus RT 1936, 39, 304.
 - 23/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.4. - Maanteedeseadus RT 1928, 48, 295, ect., §25.
 - 24/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.4.
 - 25/ Ib., §10 p. 14.
 - 26/ Ib., §10 p. 7. - Suvitus ja ravitsuskohtade seadus RT 1937, 2, 12; 1938, 31, 252.

- 3/ valvata vahistatuid järeid edasi saata ^{30/};
- 4/ täita riigikaitse alal vallaomavalitsusele panduid üles-
andeid ^{31/};
- 5/ täita riigi üldise haldamise alal vallaomavalitsusele
panduid ülesandeid ^{32/};
- 6/ hoolitseda riigi- ja vastavate omavalitsusasutiste korral-
duste täitmise eest ^{33/};
- 7/ täita muid haldamise ülesandeid, kuivõrd need pole pandud
teistele asutistele ^{34/}.

27/ Vt. Vs, op. cit., §10 p. 7. - Matmispaikade seadus
RT 1925, 171/172, 86, § 4.

28/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.16.

29/ Ib., §10 p.17.

30/ Ib., §10 p.17.

31/ Ib., §10 p.15. - Sõjaväeteenistuse seadus, RT 1937,
15, 116; 1938, 26, 211.

32/ Vt. Vs, op. cit., §10 p.18.

33/ Ib., §10 p.18.

34/ Ib., §10 p.19.

VII Indiviidihaldus.

- 1/ korraldada isikutöestamise dokumentide väljaandmist ^{35/} ja pädevus. ^{36/};
- 2/ korraldada perekonnaseisu arvestamist ^{36/};
- 3/ korraldada eestkostet ja hooldust ^{37/}.

Vallaomavalitsuse organiteks on:

- 1/ vallavolikogu,
- 2/ vallavalitsus ja
- 3/ revisjonikomisjon.

I VALLAVOLIKOGU

Valla kõrgemaks korraldavaks organiks on vallavolikogu, mis koosneb 10 - 20 vallavolinikest, kes valitakse eriseaduses ette-

35/ Vt. Vs, op.cit., §77 - Isiku töestamise ja liikumise seadus, RT 1930, 48, 308, ect. §10. ministri poolt

36/ Vt. Vs, op.cit., §77 p.5. - Perekonnaseisuseadus, RT 1925, 191/192, 110, § 1.

37/ Vt. Balti vallaakohtuseadus /VSK XVI k., 1914.a. väljaanne/. - Kohtuministri ringkiri vallaakohtute ja ülemtalurahva kohtute tegevuse lõpetamise asjus /RT 1919,4/ § 3.

Vt. Vs, op.cit., §17.

3/ Id., §18-21.

§ 4. Vallaomavalitsuse organisatsioon
ja pädevus.

Vallaomavalitsuse organiteks on:

- 1/ vallavolikogu,
- 2/ vallavalitsus ja
- 3/ revisjonikomisjon^{1/}.

I VALLAVOLIKOGU

Valla kõrgemaks korraldavaks organiks on vallavolikogu, mis koosneb 10 - 20 vallavolinikest, kes valitakse eriseaduses ettenähtud alusel ja korras 5 kalendriaastaks^{2/}. Vallavolinike arvu määrab vastav maavalitsus Siseministri poolt määratud alustel^{3/}. Vallavoliniku kohuste täitmine toimub tasuta, kuid tekkinud sõidukulud võidakse

1/ Vt. Vs, op. cit., §17.

2/ Ib., §18-21.

tasuda ^{4/}. Järelikult on vallavolinikuks olemine a u -
a m e t, kuid sellele vaatamata on a m e t i k o h u s t e
t ä i t m i n e o b l i g a t o o r n e - v a b a n d a v a p õ h j u -
s e t a k o h u s t e m i t t e t ä i t m i s t k a r i s t a t a k s e a d m i n i s t r a t i i v k o r r a s
r a h a t r a h v i g a ^{5/}.

Vallavolikogu p ä d e v u s s e k u u l u b :

A. Legislatiivfunktsiooni alal:

- 1/ vallaomavalitsuse täidesaatvate asutiste a s j a a j a -
m i s k o r r a k i n d l a k s m ä ä f a m i n e n i n g n e i l e ü l d i s -
t e j u h i s t e a n d m i n e ^{6/};
- 2/ vallaomavalitsuse maksude ja koormatiste m ä ä r a m i -
s e ü l e o t s u s t a m i n e ^{7/};

3/ Ib., §21 lg.2.

4/ Ib., § 22 lg. 1.

5/ Ib., § 22 lg. 2.

6/ Ib., §25 p.3.

7/ Ib., §25 p. 4.

- 3/ vallaomavalitsuse rahaliste ning naturaalkoormatiste määramise kavade läbivaatamine ja vastuvõtmine ^{8/};
- 4/ vallaomavalitsusele kuuluvate kuu ka tema valitsemisel võitkäsutuses olevate kapitalide ja muude varade, samuti vallaomavalitsuse asutiste ja ettevõtete valitsemise korra määramine ^{9/};
- 5/ vallaomavalitsuse ülesannete ja nende ulatuse määramine ^{10/};
- 6/ vallavanema abide tegevuspiirkondade ja nende kantseleilise asjaajamise korra määramine ^{11/};
- 7/ vallavalitsuse kantselei koosseisu kindlaksmääramine ^{12/}.

^{8/} Ib., §25 p.5, §116, 121, 123, 128, 135, 140, 144, 150, 155, 165, 166, 170 ja 171.

^{9/} Ib., § 25 p. 7.

^{10/} Ib., §25 p.18.

^{11/} Ib., §63 lg.2.

^{12/} Ib., § 25 p.19 ja §91.

Kuigi Vs tegelikult ei tarvita sõna määrus, on siin teooria mõttes siiski tegemist võrdlemisi piiratud määrusandlusõigusega intra ja praeter legem, sest kõik eelpoolloendatud aktid kuuluvad kahtlematult üldaktide kategooriasse.

B. Haldus funktsiooni alal.

Vallaomeavalitsuse organite kreatsioonil alal -

- 1/ vallavanema abide ja revisjonikomisjoni liikmete arvu kindlaksmääramine ^{13/};
- 2/ vallavanema ja ta abide ning revisjonikomisjoni liikmete valimine ^{14/};
- 3/ vallakohtu liikmete ja liikmekandidaatide valimine ^{15/}.

Vallavanemaks ja vallavanema abideks võib valida ka isikuid, kes ei ole ühtlasi vallavolikogu liikmeiks ^{16/}. Et valla-

13/ Ib., §25 p.1; 51 lg.2; 103.

14/ Ib., §25 p.2.

15/ Vt. Balti vallaakohtuseadus, op. cit., § 8.

16/ Vt. Vs, op. cit., §58.

vanema ja ta abid ^{20/} kinnitab ametisse valla-
volikogu volituste kestuse ajaks vallavolikogu poolt esitatud
kandidaatide hulgast ^{21/} Siseminister, siis va-
lib ^{22/} vallavolikogu tegelikult ^{23/} ainult kandidi-
daate ^{17/}. Vallavolikogu poolt valitud kandidaadid pole
Siseministrile kuidagi kohustuslikud - vallavolikogul on õi-
gus valida ja esitada kandidaate ^{24/} ka h e l k o r r a l
ja kui ka teistkordsel valimisel valitud kandidaadid või mõni
neist ei leia kinnitamist, siis ^{25/} määrab vallavanema
või ta abi ^{26/} ametisse S i s e m i n i s t e r maavanema
ettepanekul ^{18/}. Samasugune ametisse määramise kord on ka ju-
hul, kui v a l i m i s e d ^{27/} v e i t o i m u d või kui h i l-
j e m v a b a n e n u d kohtadele vallavolikogu
ei vali ^{19/} a n t u d t ä h t a j a k s kandidaate .

17/ Ib., § 52, 55. ja § 177.

18/ Ib., § 55.

19/ Ib., § 54. 6, 117 lg. 2.

25/ Ib., § 25 p. 8.

- Kinnisvara Vallaomavalitsuse finantshalduse alal - mine, kui
- 1/ vallavanemale ja ta abidele palga määramine ^{20/};
 - 2/ vallaomavalitsuse nimetatavate teenijate tasude määramine ^{21/};
 - 3/ vallaomavalitsuse eelarve-ettepanekute läbivaatamine ja vastuvõtmine ^{22/};
 - 4/ vallaomavalitsuse eelarves summade ümberpaigutamine ühest kulude peatükist teise ^{23/};
 - 5/ vallaomavalitsuse poolt määratavatest maksudest vabastamine, maksuvõlgade kustutamine ja maksude asjus määratud trahvide ärajätmine ^{24/};
 - 6/ kinnisvarade omandamise, võõrandamise, pantimise, krunt- ja põlisrendile andmise ja võtmise otsustamine ^{25/};
 - 7/ vallaomavalitsuse tegevuse ja aruande kontrollimine ^{31/};

20/ Ib., § 25 p.2.
21/ Ib., § 91.
22/ Ib., § 25 p.5 ja § 177.
23/ Ib., § 180.
24/ Ib., § 25 p.6, 117 lg.2.
25/ Ib., § 25 p.8.

31/ Ib., § 25 p.12.

- 7/ kinnisvarade rendile andmise ja võtmise otsustamine, kui rendisumma ületab 250 krooni või kui rendilepingu aeg on üle ühe aasta ^{26/} ;
- 8/ igasuguste lepingute sõlmimise otsustamine, mille summa ületab 500 krooni ^{27/} ;
- 9/ valla heaks kinkide ja pärandite vastuvõtmine, kui nendega on seotud kohustused või nad nõuavad vallavalitsuselt kulusid ^{28/} ;
- 10/ vallaomavalitsuse erikapitalide asutamine ^{29/} ;
- 11/ vallaomavalitsuse tarveteks laenude tegemise otsustamine ja erikapitalidest summade tarvitamise lubamine lühiajalisteks laenudeks muudeks vallaomavalitsuse ülesanneteks ^{30/} ;
- 12/ vallaomavalitsuse tegevuse ja aruande kontrollimine ^{31/} ;

26/ Ib., §25 p.8.

27/ Ib., §25 p.8.

28/ Ib., §25 p.9.

29/ Ib., §25 p.10.

30/ Ib., §25 p.11.

31/ Ib., §25 p.12.

13/ vallaomavalitsuse valitavate teenijate kohtulikule vastu-
tusele võtmine ^{32/};

14/ tsiviilnõuete algatamine neis esjus, mis ei kuulu valla-
vanema otsustamisele, kui ka vallavanema poolt algatamata
jäetud nõuete algatamise küsimuse tarbe korral uuesti
ülesvõtmine ja otsustamine ^{33/};

15/ valla teise vallaga liitmise ja valla piiride muutmise
juhtudel varaliste vahetõrgete lahendamiseks kokkulepete
sõlmimise otsustamine, milline otsus vajab Siseministri
kinnitamist ^{34/}.

Muude haldusküsimuste alal -

1/ valla teise vallaga liitmise ja valla piiride muutmise
asjus seisukoha võtmine ^{35/};

2/ vallamaja asukoha määramine, eriti uue vallamaja ehitamisel ^{36/};

32/ Ib., §25 p.13.

33/ Ib., §25 p. 14.

34/ Ib., §4 ja 25 p. 15.

35/ Ib., §25 p.15.

- 3/ valla a u k o d a n i k u valimine ^{37/} ;
- 4/ vallaomavalitsusse ja valla elanikkonda puutuvais küsimu-
sis sooviavaldustega esinemise otsustamine ^{38/} ;
- 5/ muud käesoleva ja teiste seadustega vallavolikogule pandud
ülesannete lahendamised ^{39/} ;
- 6/ külavanemate vabastamine järgmiste kohustustest:
- a/vallavanema üldiste korralduste ning teadete kuulutamine
elanikele;
 - b/valimismaterjali kättetoimetamine;
 - c/maksulehtede kättetoimetamine;
 - d/statistiliste ja muude andmete kogumine;
 - e/teede korrashoiu tööde korraldamine vallavanema või ta
abi juhatusel;
- pannes need mõnele vallaomavalitsuse teenijale ^{40/} ;

36/ Ib., §25 p.16.

37/ Ib., §25 p.20.

38/ Ib., §25 p.17.

39/ Ib., §25 p.21.

40/ Ib., §75 lg. 2.

C. Jurisdiktsioonilise funktsiooni alal:

kaebuste otsustamine, mis esitatud vallavalitsuse poolt määratud maksustamisotsuste kohta ^{41/}.

II VALLAVALITSUS

Vallaomavalitsuse täidesaatvaks organiks on vallavalitsus, mis koosneb vallavanemast ja ühest või mitmest vallavanema abist ^{42/}. Et vallavalitsus oma ülesannete sooritamisel teotseb kord kolleegiumina kord ükssiksiksuna -vallavanema näol- ^{43/}, siis vaatleme ka vallavalitsuse pädevust vastavalt tema teotsemisele kahes osas.

A. Vallavalitsuse kui kolleegiumi pädevus:

Legislatiivfunktsiooni alal -

1/ vallavolikogule ettepanekute tegemine valla elu korralda-

^{41/} Ib., § 157.

^{42/} Ib., § 51.

miseks ja vallaomavalitsuse ülesannete teostamiseks^{44/};

2/ vallaomavalitsuse maksude ja naturaalkoormatiste määramise kavade koostamine ja vallavolikogule esitamine^{45/}.

Haldusfunktsiooni alal -

a/ finantshalduse alal:

1/ vallaomavalitsuse eelarve-ettepanekute ja aruannete koostamine ning vallavolikogule esitamine^{46/};

2/ vallaomavalitsuse heaks võetavate maksude määramine maksnikele vastavalt seadustele ja vallavolikogu otsustele^{47/};

3/ vallaomavalitsuse nimel lepingute sõlmimine volikogu otsuste põhjal^{48/};

4/ vallasvara kohta käivate lepingute sõlmimise otsustamine,

43/ Ib., §61 lg.2 ja 154.

44/ Ib., §61 p.2.

45/ Ib., §61 p.1.

46/ Ib., §61 p.1.

47/ Ib., §61 p.6 ja §154.

48/ Ib., §61 p.10.

kui toimingu summa ei ületa 500 krooni 49/;

5/ rendile andmine ja võtmine, kui rendilepingu summa ei ületa 250 krooni ja rendilepingu kestus ei ületa üht aastat 50/;

6/ vallaomavalitsuse nimel nõuete tõstmise otsustamine asjus, milles nõudehind ei ületa 500 krooni 51/;

b/ muude haldusküsimuste alal:

1/ külavanemate ametijärjekorra ja -piirkonna määramine 52/;

2/ külavanemate ja nende asetäitjate ametisse määramine 53/;

3/ külavanemate ja ta asetäitjate kohustast vabastamine 54/.

Vallavalitsuse pädevusse kuulub veel vallavolikogude võimkonda kuuluvate asjade otsustamine vallavolikogu asemel kui:

49/ Ib., §61 p.10.

50/ Ib., §61 p.11.

51/ Ib., §61 p.12.

52/ Ib., §61 p.9.

53/ Ib., §61 p.9 ja §71.

- 1/ valdade liitmisel Siseminister määrab ametisse, tähtajaga kuni vallavolikogu järjekordsete valimisteni, v a l l a - v a n e m a ja t a a b i d, kes t ä i d a v a d n i i v a l l a v o l i k o g u k u i k a v a l l a v a l i t - s u s e ülesandeid; otsused vallavolikogu ülesannetes kuuluvad maavalitsuse kinnitamisele; ^{55/}
- 2/ uuesti asutatud valdades Siseminister paneb vallavolikogu ja vallavalitsuse ülesanded tema poolt määratavaile v a l - l a v a n e m a l e ja v a l l a v a n e m a a b i - d e l e kuni vallavolikogude järjekordsete valimisteni; otsused vallavolikogu ülesannetes kuuluvad maavalitsuse kinnitamisele ^{56/};
- 3/ vallavolikogu teistkordsele koosolekule ei ilmu vallavoli- nikke kvoorumiks nõutud määral - otsustest teatatakse maa- vanemale järelevalveks ja vallavolikogule järgmisel koosole-

54/ Ib., §61 p.14 ja §73.

55/ Ib., §6 lg.2 ja 4; §61 p.4.

56/ Ib., §6 lg.3 ja 4; §61 p.4.

kul /otsustamisele kuuluvad vaid esmakordse vallavolikogu
koosoleku päevakorda võetud küsimused kui asi ei kannata
viivitamist/ ^{57/}; vastavale ministri või ametiasutisele

4/ asjaolud ei kannata viivitust ning pole võimalik vallavoli-
kogu kohe kokku kutsuda - otsustest teatatakse maavanemale
järelevalveks ja vallavolikogule järgmisel koosolekul ^{58/};

5/ Vabariigi Valitsus on Siseministri ettepanekul riigi või
kohaliku omavalitsuse huvides vallavolikogu laiali saatnud-
otsused kuuluvad maavalitsuse kinnitamisele, kui nad vastava
seaduse põhjal ei kuulu mõne ministri või ametiasutise kin-
nitamisele ^{59/};

6/ Vabariigi Valitsus on Siseministri ettepanekul vallavalitsuse
maksuraskustesse sartumise pärast, vallavolikogu tegevuse
seisma pannud ja Siseministri poolt on ametisse määratud
vallavanem ja vallavanema abid, kes täidavad nii v a l l a -

57/ Ib., §28 lg.2, ja 61 p.4.

58/ Ib., §62 ja 61 p.4.

59/ Ib., §203 ja 61 p.4.

3/ volikogu kui ka vallavalitsuse
4/ ülesandeid - otsused kuuluvad maavalitsuse või vastava
seaduse kohaselt vastavale ministri- või ametiasutisele
5/ kinnitamisele ^{60/}

6/ vallavolikogu koosoleku protokollil allakirjutamine ^{67/}
Vallavalitsuse otsuste tegemisel on mõõduandev v a l l a -
7/ vallavolikogu koosolekust vallavoliniku
v a n e m a seisukohta, sest kui abide arvamused ei ühtu tema
arvamustega, siis on neil ainult õigus nõuda oma arvamuste
8/ kinnitamisele ^{61/}. Seega on tegelikult ka vallavalitsuse
kandmist protokollil ^{61/}. Seega on tegelikult ka vallavalitsuse
kui kolleegiumi otsuste tegijaks v a l l a v a n e m .

B. Vallavalitsuse kui üksikisiku pädevus:

a/vallavanema pädevus:

vallavolikogu töö korraldamise ala -

- 1/ vallavolinikelt ametitöötuse vastuvõtmine ^{62/};
- 2/ vallavolikogu koosolekute päevakorra koostamine ^{63/};

^{60/} Ib., §204 ja 61 p.4.
^{61/} Ib., §61 lg.2.
^{62/} Ib., §51
^{63/} Ib., §33.

- 3/ vallavolikogu koosolekute kokkukutsumine ^{64/};
- 4/ vallavolikogu koosolekul arutusele tulevate asjade ettevalmistamine ^{65/};
- 5/ vallavolikogu koosolekute juhatamine ^{66/};
- 6/ vallavolikogu koosoleku protokollil allakirjutamine ^{67/};
- 7/ osavõtmine vallavolikogu koosolekutest vallavoliniku õigustega juhul kui ta ei ole ühtlasi vallavolinik ^{68/};
- 8/ järelevalve asutiste kinnitamisele mittekuuluvate vallavolikoguotsuste seismapanek, kvi ta leiab, et tähendatud otsused on vastuolus seadustega või kahjulikud valla või üldsuse huvidele ^{69/};
- 9/ järelevalve teostamise võimaldamiseks saadab ära kirjad vallavolikogu koosoleku protokollist ühes tarvilike lisadega

64/ Ib., §26 ja 61 p.3.

65/ Ib., §61 p.3.

66/ Ib., §32. ja mitmesugused määrused.

67/ Ib., §49. ja Koerte registreerimine ja hoidmise

68/ Ib., §58.

69/ Ib., §31. §61 p.3. 150.

vastavale maavalitsusele ^{70/};

Valla revisjonikomisjoni töö korraldamise alal -

kokku kutsuda esimene revisjonikomisjoni koosolek peale revisjonikomisjoni valimist ^{71/}.

Haldusfunksiooni alal:

Vallaomavalitsuse finantshalduse alal -

- 1/ riigi ja teiste maksude vastuvõtmine ja sissenõudmise korraldamine vastavate seaduste põhjal, samuti nende maksude edasisaatmise korraldamine ^{72/};
- 2/ maksnikele neile määratud maksusummade teatamine ^{73/};
- 3/ vallaomavalitsuse tulude laekumise, maksude sissenõudmise ja koormatiste täitmise eest hoolitsemine ^{74/};

70/ Ib., §194.

71/ Ib., §105.

72/ Ib., §61 p.5 ja mitmesugused maksuseadused.

73/ Vt. Vs §155 ja Koerte registreerimise ja maksustamise seadus, op.cit., § 2.

74/ Vt. Vs ,op. vit., §61 p.7, 156.

- 2/ krahjatulede kustutamiseks ja looduslike õnnetuste vastu
 - 4/ vallaomavalitsuse eelarvesummade tarvitamine seaduste, määruste ja vallavolikogu otsuste kohaselt 75/;
 - 5/ vallaomavalitsuse eelarves ettenägemata kulude krediidi summade ümberpaigutamine teiste eelarvejaotuste alla 76/;
 - 6/ vallaomavalitsuse möödunud aasta eelarve täitmise aruande revisjonikomisjonile läbivaatamiseks andmine 77/;
 - 7/ vallaomavalitsuse varade valitsemine, säilitamine ja tarvitamise korraldamine 78/;
 - 8/ vallaomavalitsuse asutiste ja ettevõtete valitsemine ja juhtimine eest hoolitsemiseks 79/.
- Heakorrahalduse alal -
- 1/ korralduste tegemine elanike vara kaitseks tule- ja looduslike õnnetuste vastu 80/;

-
- 75/ Ib., §61 p.7.
 - 76/ Ib., §181.
 - 77/ Ib., §186.
 - 78/ Ib., §61 p.13.
 - 79/ Ib., §61 p.13.
 - 80/ Ib., §61 p.20.

- 2/ kahjutulede kustutamiseks ja looduslike õnnetuste vastu võitlemiseks kohalike elanike appikäsutamine 81/;
- 3/ teede, sildade, truupide ja muude teede päraldiste korras- hoiu järele valvamine ja nende korraldamine 82/;
- 4/ igasugu naturaalkoormiste korraldamine 83/.

Korra ja julgeolekuhalduse alal+

- 1/ seaduste ja määruste täitmise järelevalve korraldamine 84/;
- 2/ vallas ilmsikstulnud ja temale teatavaks saanud süütegudest politsei- või kohtuvõimudele teatamine 85/;
- 3/ kuni politsei- või kohtuvõimude kohalejõudmiseni vajalike korralduste tegemine korra jaluleseadmiseks, inimeste ja vara julgeoleku kindlustamiseks, süüteo jälgede säilitamiseks ja süüdlaste kinnipidamiseks

81/ Ib., §61 p.20.

82/ Ib., §61 p.21.

83/ Ib., §61 p.21.

84/ Ib., §61 p.16.

85/ Ib., §61 p.19.

Ib., §61 p.22.

- 4/ nende tabamisel süüteoilt, kui on karta, et nad enne politsei- või kohtuvõimude kohalejõudmist võivad põgeneda, misjuures kinnipeetud isikud tuleb anda viivitamata politsei või vastava kohtuvõimu korraldusse ^{86/};
- 4/ tarbekorral kohalike elanike kaasamine nõudmine avaliku kotta jaluleseadmiseks ja süüdlaste kinnipidamiseks ^{87/};
- 5/ kohtuvõimudele kaasamine andmine kohtupidamise seaduses ettenähtud juhtudel ja korras ^{88/}.
- Muude haldusküsimuste alal -
- 1/ vallasekretäri kandidaadi valimine ja Siseministrile ametisse nimetamiseks esitamine maavalitsuse kaudu ^{89/};
- 2/ vallasekretäri abi kandidaadi valimine ja maavalitsusele ametisse nimetamiseks esitamine ^{90/};
- 3/ vallaomavalitsuse teenistuses seisvate isikute tegevuse juhtimine ja järelevalve ^{91/};

^{86/} Ib., §61 p.19.

^{87/} Ib., §64.

^{88/} Ib., §61 p.22.

- 4/ vallavalitsuse ja vallaomavalitsuse asutiste tegevuse juhtimine ja järelevalve ^{92/};
- 5/ vallavalitsuse nimetatavate teenijate ametisse palkamine ^{93/};
- 6/ vallaomavalitsuse esindamine /vastaval juhul volikogu otsuse põhjal/ riigi- ja omavalitsusasutiste ning -ettevõtete, samuti ka eraasutiste ja -isikute ees ilma erilise volitusega ^{94/};
- 7/ vallaomavalitsuse nimel volituste väljastamine ^{95/};
- 8/ esineda vallaomavalitsuse nimel ilma erilise volitusega kõigis kohtuasutistes ja anda volitusi ühistel alustel riigiasutistega ^{96/}.

89/ Ib., § 83.

90/ Ib., § 83 lg.3.

91/ Ib., §61 p.8 ja §100.

92/ Ib., §61 p.8.

93/ Ib., §84.

94/ Ib., §61 p.14.

95/ Ib., §61 p.14.

96/ Ib., §61 p.14.

- 9/ vallavolikogu otsuste täitmise korraldamine^{97/};
- 10/ riigiasutiste korralduste teatavaks tegemine vallas^{98/};
- 11/ riigi- ja omavalitsusasutiste nõudmiste täitmise korraldamine^{99/};
- 12/ vastavates seadustes ettenähtud tunnistuste väljaandmine^{100/};
- 13/ riigi- ja omavalitsusasutiste kutsete, teadete ja muude saadetiiste kättetoimetamise korraldamine^{101/};
- 14/ muud ülesanded, mis seadustega on pandud vallavanemale või vallavalitsusele^{102/};
- 15/ vastavalt vajadusele oma ülesannete panemine abidele kas üksikult või liikide kaupa ja abide poolt ülesannete korraliku täitmise järelevalve^{103/};
- 16/ mõni valla osa vallavanema abi valitseda andmine^{104/};

-
- 97/ Ib., §61 p.3.
- 98/ Ib., §61 p.15.
- 99/ Ib., §61 p.15.
- 100/ Ib., §61 p.18.
- 101/ Ib., §61 p.22.
- 102/ Ib., §61 p.24.

17/ järjekorra määramine, kuidas vallavanema abid täidavad vallavanema kohuseid kõigi vallavanema õigustega juhtudel, kui vallavanem haiguse või muu põhjuse tõttu ajutiselt ei saa täita oma kohuseid 105/

Jurisdiktsioonilise funktsiooni alal:

- 1/ vabandava põhjuseta vallavolikogu koosolekult puudunud vallavoliniku karistamine 106/;
- 2/ koosoleku korra rikkumise pärast vallavolikogu koosolekult kõrvaldatud vallavoliniku karistamine 107/;
- 3/ õiglast maksustamist mõjutavate puudulikkude või valeteadete andjate isikute karistamine 108/;
- 4/ KKS §970¹ - 970⁴ põhjal administratiivkorras karistamine kuni 30 kroonise rahaträhviga järgmiste süütegude eest:

1/ 103/ Ib., §63.

2/ 104/ Ib., §63.

105/ Ib., §63.

106/ Ib., §22.

107/ Ib., §42.

108/ Ib., §162.

Ex lib. adv. Tart.

a/ vallavanema, vallavanema abi või külavanema seaduslike korralduste mittetäitmise eest /KrS§123/;

b/ vallavanema või vallavanema abi seadusliku korralduse mittetäitmise eest vallavolikogu koosolekul viibiva kõrvalise isiku poolt /KrS §124/;

c/ vallavanema, vallavanema abi või külavanema seaduslike korralduste mittetäitmise eest maanteede korrashoiu ja küüdikohustuste täitmise alal /KrS§178¹/;

d/ vallavanema või vallavanema abi seaduslike korralduste mittetäitmise eest kahjutulede kustutamise alal /KrS §235 p.2/ 109/.

b/ vallavanema abi pädevus:

vallavolikogu töö korraldamise alal -

1/ vallavolikogu koosolekute juhatamine 110/;

2/ vallavolikogu koosoleku protokollide allakirjutamine 111/;

109/ Ib., § 32, 42, 61, p.20 ja 21, §63 ja 75 p.5.

110/ Ib., §32.

111/ Ib., §49.

Ex bibl. univ. Tart.

3/ osavõtmine vallavolikogu koosolekutest vallavoliniku õigus-
tega juhul, kui ta ei ole ühtlasi vallavolinik 112/.

haldusfunktsiooni alal -

1/ vallavanema abistamine tema ülesannete täitmisel 113/;

2/ vallavanema eest teatud asjade otsustamine juhul, kui valla-

vanemat pole kohal ja asjaolu ei kannata viivitamist 114/;

3/ vallavanema kohuste täitmine kõigi vallavanema õigustega

juhtudel, kui vallavanem haiguse või muu põhjuse tõttu

ajutiselt ei saa täita oma ülesandeid 115/;

4/ nõuda kohalike elanike kaasabi avaliku korra jaluleseadmi-
seks ja süüdlaste kinnipidamiseks 116/.

c/ külavanema pädevus:

5/ külavanem on vallavalitsuse poolt loodud abiorgan ja tema
pädevusse kuulub korra ja julgeoleku funktsiooni alal järgmised

112/ Ib., §58.

113/ Ib., §63 lg.1.

114/ Ib., §63 lg.3.

115/ Ib., §63 lg.4.

116/ Ib., §64.

ülesanded:

a/ vallasekretäri pädevus:

- 1/ õnnetustest ja nakkushaigustest vallavanemale või talabile teatamine; 117/
- 2/ kahjutulede kustutamiseks ning looduslike õnnetuste vastu võitlemiseks kohalike elanike appikäsitamine 118/;
- 3/ vallas ilmsikstulnud ja temale teatavaks saanud süütegudest politseile, vallavanemale või talabile teatamine 119/; 123/;
- 4/ kui asjaolud ei kannata viivitust, abinõude rakendamise süütegude katkestamiseks kui ka süüdlaste kinnipidamiseks viimaste tabamisel süüteoalt, kui on karta, et nad enne politsei- või kohtuvõimude kohale jõudmist võivad põgeneda, vamisjuures kinnipeetud isikud tuleb anda viivitamata politsei või kohtuvõimu korraldusse 120/;
- 5/ politsei- või kohtuvõimudele süütegude katkestamisel ja süüdlaste jälitamisel abiksolemine. 121/

117/ Ib., §75 p.6.

118/ Ib., §75 p.6.

119/ Ib., §75 p.7.

120/ Ib., §75 p.8

121/ Ib., §75 p.9.

d/ vallasekretäri pädevus:

1/ Vallasekretär on vallaomavalitsuse nimetatav teenistuja kuid tema pädevusse kuuluvad järgmised avalikõiguslikud ülesanded:

3/ Vallavolikogu töö korraldamise alal:

- 1/ vallavolikogu koosoleku protokollide kirjutamine 122/;
- 2/ vallavolikogu koosoleku protokollide allakirjutamine 123/;
- 3/ vallavolikogu koosoleku protokollide pidamine /alalhoidmise kotraldamine/ 124/.

Haldusfunktsiooni alal:

Korra ja julgeolekuhalduse alal :

vahialuste vastuvõtmise ja edasitoimetamise korraldamine 125/.

Indiviidihalduse alal+

- 1/ perekonnaseisu registreerimine ja
- 2/ perekonnakirjade pidamine 126/.

122/ Ib., §32 lg.2.

123/ Ib., §49 lg.2.

124/ Ib., §77 p.2.

125/ Ib., §77 p.3.

126/ Ib., §77 p.5.

Muude haldusküsimuste alal -

- 1/ vallavanema või ta abide äraoleku korral teha korraldusi vallavanema eest asjus mis ei kannata viivitust^{127/}; alvet:
- 2/ allkirjade ja ärakirjade tõestamine^{128/};
- 3/ muud seadustega vallasekretäri peale pandud ülesanded^{129/}.

b/ muuvalduse näol;

2/ riigiasutis - Siseministeerium 131/

III Revisjonikomisjon.

Revisjonikomisjoni pädevusse kuulub vallavalitsuse tegevuse ja aruandmise kontrollimine^{130/}

Etstarbakohasuse kontrolli teostatakse järgmistes asju-

des:

1/ tähtsamate otsuste üle finantsalal^{133/}

2/ vallavale asukoha määramise asjus^{134/}

3/ vallavanema abide tegevuspiirkondade ja nende kantsleilise

127/ Ib., §77 lg. 2.

128/ Ib., §77 p.4.

129/ Ib., §77 p.6.

130/ Ib., § 103 ja 186. - Vallaomavalitsuse arvepidamise määrus, RT 1938, 32, 261, §95 ja 96.

134/ Vt. Vt. op.cit., §191 p.6.

- 4/ otsuste üle, millide kinnitamine seadusega antud maavalit-
suse võimudele. § 5. Vallaomavalitsuste järelevalve.
- 5/ Vallaomavalitsuste tegevuste üle teostavad järelevalvet:
- 1/ teise astme kohalik omavalitsus:
 - a/maavalitsuse ja
 - b/maavanema näol;
 - 2/ riigiasutis - Siseministeerium
- 3/ Järelevalvet teostatakse
/legaalterminoloogia kohaselt "seaduslikkuse"/ kui ka
otstarbekohasuse üle
- 3/ Otstarbekohasuse kontrolli teostatakse järgmistes asja-
des:
- 1/ tähtsamate otsuste üle finantsalal
 - 2/ vallamaja asukoha määramise asjus
 - 3/ vallavanema abide tegevuspiirkondade ja nende kantseleilise
asjaajamise korra määramise üle

131/ Vs, op.cit., §188. - Vt. supra lk.14.

132/ Vt. Vs, op.cit., § 189. - Supra lk. 15.

133/ Vt. Vs, op.cit., §191 pp.1-5.

134/ Vt. Vs, op.cit., §191 p.6.

4/ otsuste üle, millide kinnitamine seadusega antud maavalit-
suse võimkonda ^{136/};

5/ vallavanema otsuste üle vallavolikogu ülesannetes ^{137/}.

Järelevalve teostamise õigus annab järelevalvet teostava-
tele asutistele õiguse muretseda andmeid vallaomavalitsuse
tegevuse üle revideerimiste teel oma ametnike kaudu ^{138/}.

Järelevalve teostamisel kasutatakse järgmisi repressiiv-
seid vahendeid:

1/ seadusvastaste aktide seistamist ^{139/};

2/ sundetateerimist ^{140/};

3/ saamatute vallaomavalitsuse organite liikmete ja vallava-
litsuse teenijate tagandamist ^{141/};

4/ vallaomavalitsuse normaalsete organite asendamist riiklike
komissaridega ^{142/};

5/ distsiplinaarkaristamist ^{143/}.

135/ Vt. Vs, op.cit., §191 p.6.

136/ Ib., §191 p.7.

137/ Ib., §191 lg.2.

138/ Ib., §190.

139/ Ib., §195.

ja preventiivseid vahendeid:

- 1/ otsuste kinnitamist 144/;
- 2/ kõrgemate organite valimiste kinnitamist 145/;
- 3/ vallaomavalitsuse ametnike otsest nimetamist 146/.

Peale Eesti maasla vabastamist NSV liidu võgedest seadis Saksa Põhja-Carola SSjavõgede Juhataja 15.sept. 1941.a. ametisse "Eesti Omevalitsuse", mis moodustus viiest direktorriimist, milleks juhid olid õigustatud:

- 1/ teostatud mis ametitoimetusi "SSjavõgede Juhataja nimel" seaduste ja määruste järgi, kuivõrd need SSjavõgede Juhataja poolt antud määrustega ei ole tühistatud või muudetud.

SSjavõgede Juhataja selneval kirjalikult nõuolekul

- 140/ Ib., § 198 lg.2.
- 141/ Ib., §201, 202 ja 205.
- 142/ Ib., §204.
- 143/ Disttsiplinaarseadustik, op.cit., §30.
- 144/ Vt. Vs, op.cit., §191-193.
- 145/ Ib., §54,55,83.
- 146/ Ib., §54,55,83 lg.2.

2/
nad ei ole muudetud erimäärustega

§ 6. Vallaomavalitsuse pädevus peale likvideerimise-
likult kühstitatud V.a. Eesti Omavalitsuse rajamist.

1/ vallaomavalitsuse ülesanded pandi valla-
Peale Eesti maaala vabastamist NSV liidu vägedest seadis
Saksa Põhja-Tagela Sõjavägede Juhataja 15.sept. 1941.a. ame-
tisse "Eesti Omavalitsuse", mis moodustus viiest direktoo-
riumist, millede juhid olid õigustatud:

2/ Vabariigi Valitsuse ja Siseministri ülesanded pandi
1/ teostama oma ametitoimetusi "Sõjavägede Juhataja nimel"
seniste seaduste ja määruste järgi, kuivõrd need Sõjaväge-
de Juhataja poolt antud määrustega ei ole tühistatud või
muudetud,

2/ Sõjavägede Juhataja eelneval kirjalikult nõusolekul
andma seadusjõulisi määrusi, 1/.

Eesti Omavalitsuse poolt avaldati seadusjõuline "Eestis
kehtiva õiguse määrus", mille kohaselt kehtivad Eestis seadu-
sed ja määrused, millised kehtisid siin kuni 21.juunini 1940,
kuivõrd nad ei ole vastuolus kehtiva korraga või kuivõrd.

1/ Vt. V.a. op. cit., §191 p.2 ja Valdade Logukommissari
võtmise ja kehtimise määrus, op. cit., §12

2/ Vt. V.a. op. cit., §206 p.2 ja Valdade Logukommissari
võtmise ja kehtimise määrus, op. cit., §12 - Perekoosseisu-
ala korrektsioon määrus, AT 1941, 2, 11, §2.

nad ei ole muudetud erimäärustega^{2/}.

Selle määruse alusel kehestus uuesti eelpool üksikasjalikult käsitletud Vs, kuid järgmiste muudatustega:

1/ vallavolikogude ülesanded pandi vallavallavanemale^{3/};

2/ maavalitsuse ülesanded pandi maavallavanemale^{4/};

3/ Vabariigi Valitsuse ja Siseministri ülesanded pandi nende kesksisedirektooriumile^{5/}.

1/ et vallavanemad on riiklikud komissarid, kes teostavad nii vallavolikogu kui ka vallavalitsuse ülesandeid vastavalt Vs §204 sätetele^{6/};

----- valitsejad, vallavanemad, kasutades selleks

2/ Vt. AT 1941, 2, 8.

3/ Vt. Valdade kogukonnamaksu võtmise ja kasutamise määrus AT 1941, 8, 43, §2, 6 ja 8 - Maal asuvate kinnisvarade maksustamise määrus, AT 1941, 8, 44 §9 - Vs op.cit., §116, 121, 158 - Supra lk. 29 p. 2 ja lk. 37 C.

4/ Vt. Vs, op.cit., §191 p. 2 ja Valdade kogukonnamaksu võtmise ja kasutamise määrus, op.cit., §12.

5/ Vt. Vs, op.cit., §206 p. 2 ja Valdade kogukonnamaksu võtmise ja kasutamise määrus, op.cit., §12 - Perekonnaseisuala korraldamise määrus, AT 1941, 2, 11, §2.

2/ et nii valla- kui ka maakonnaomavalitsuse normaalsed organid on asendatud riiklikkude komissaridega, kasutades selleks kehtivate seaduste sätet^{7/}.

Tekib küsimus, kas on õiguslist alust Vs §204 rakendamiseks, kui lugeda õiguspäraseks asjaolu, et Vabariigi Valitsuse ülesanded on üle läinud Sisedirektooriumile? Sellele küsimusele tuleb jaatavalt vastata, sest vallaomavalitsuste rajamisel kerkis otsekohe üles ka küsimus, milliste summadega nad oma ülesandeid teostavad, sest nendele kuuluvad varad ja kapitalid olid kommunistide võimueajal riigistatud. Seega oli ellukutsutud vallaomavalitsused majanduslikkude raskuste ees, kuigi selle tekitamises polnud nende organid süüdi. Raskustest ülesäämiseks moodustati siis normaalsete vallaomavalitsusorganite asemel komissaarsed valitsejad, vallavanemad, kasutades selleks Vs §204 sätet, kes oma tegevuseks, kuivõrd see pole ettenähtud Vs, saavad kõrgematelt instantsidelt - maavalitsusest, sisedirektooriumist - juhiseid.

6/ Vt. supra lk. 41 p.6 ja lk.57.

7/ Vt. Vs, op.cit., §204 ja Ms, RT 1938, 43, 405, §228.

5. dets. 1941.a. seati sisse Tsiviilvalitsus, kes kinnitas komissaarselt ametisse Eesti Omavalitsuse direktorid, nende endistele tegevusaladele, samuti maavanemad ja linnapead ning avaldas määruse Eestis kehtivad õiguse kohta, mis sisuliselt ühtub Eesti Omavalitsuse poolt antud määrusega ^{8/}. Seega võib oletada, et säilus samane õiguslik olukord kui see ole enne Tsiviilvalitsuse sisseseadmist, s.o. 15.sept. kuni 5.dets.1941. Seda oletust tõendavad järgmised asjaolud:

- 1/ bolševike korralduste tühistamise kohta põllumajanduse alal antud määruse ^{9/} §7 kohaselt on tegelikuks ümberkorraldajaks ametipiirkonna juhataja, keda seletatakse ka vallavanemana /vastav nimetus on töödud sulgudes/ - seega loetakse vallavanem ainult komissaarseks omavalitsuse organiks.
- 2/ Nõmme linnaosa omavalitsuse ellukutsumise määrus näitab, et endised omavalitsusseadused kehtivad niivõrd, kuiivõrd nad pole otseselt muudetud hilisemate korraldustega ^{10/}.

^{8/} Vt. AT 1941, 2, 8 ja Anordnung über das in Estland geltende Recht, AB 1942, 1.

^{9/} AT 1941, 10, 51.

^{10/} Ls RT 1938, 43, 404 §121-132.

3/ Vallavanemate võimupiiride laiendamise määrus 21.aprillist 1942.a. ^{11/}, mis käsitleb vallavanema õigusi põllumajapidamistes harimise-, hooldamise- ja koristamistöde korraldamise alal, mahub täiesti vallaomavalitsuse toimimiskonda majanduse alal ^{12/}.

4/ Tallinna linnapea on linnavolikogu asemel andnud terve rea määrusi, millised on kinnitatud Sisedirektori poolt - seega täidab ka praegu Sisedirektor Siseministri ülesandeid ^{13/}.

Kõigi selle põhjal võime konstateerida, et kaasajal teostab vallaomavalitsuse /samuti on lugu ka teiste kohalikkude omavalitsustega/ normaalsete organite ülesandeid komissäärselt ametisse määratud vallavanem, kes oma tegevuses on seotud Vs ja seda muutvate määruste sätetega.

11/ Vt. Postimees 29.IV 1942.a. nr.108.

12/ Vt. Supra lk.23.

13/ Vt. Ls, op.cit., § 165 ja 168 ning § 392 - AT 1941, 10,55 ja 1941,13,66.

Osundatud teoseid ja kasutatud allikaid.

- F.F l e i n e r, Institutionen des Deutschen Verwaltungs-
rechts, Zürich, 1939.
- G. J e l l i n e k, Allgemeine Staatslehre, Berlin, 1922.
- A.-T. K l i i m a n n, Administratiivakti teooria, Tartu, 1932.
- A.-T. K l i i m a n n, Õiguskord, Tartu, 1939.
- E.M a d d i s o n ja J. K a i v, Sundnormide kogu maaomava-
litsuste kohta, Rakvere 1926/1932.
- Riigi Tetajad.
- Ametlik Teataja.
- Amtsblatt des Generalkommissars in Reval.